

	Data	Numer	Autor
	23 lipca 2015	5/2015	Anna Wąsowska
<h2 style="text-align: center;">Mediacja szansą na usprawnienie wymiaru sprawiedliwości</h2>			

1. Mediacja a wzrost gospodarczy

W rankingu 148 krajów przeprowadzonym przez *World Economic Forum*, dotyczącym skuteczności systemu prawnego w rozwiązywaniu sporów, Polska zajmuje dopiero 119 miejsce¹. Tak niska pozycja wpływa na inne czynniki, które mają duże znaczenie dla wzrostu gospodarki. Przykładem mogą być bezpośrednie inwestycje zagraniczne (*foreign direct investment - „FDI”*), których napływ może być skutecznie wstrzymywany przez niewydajny system egzekwowania prawa. W klasyfikacji wpływu prawa na FDI (*business impact of rules on FDI*) Polska zajmuje we wspomnianym rankingu miejsce 99. Niska skuteczność systemu egzekwowania prawa wpływa bowiem na stopień wykonywalności umów i pociąga za sobą wzrost kosztów finansowania projektów, a co za tym idzie obniża opłacalność inwestycji. Istnieją również badania łączące niewydajność prawa z wielkością firm². Niska efektywność pracy sądów nie pozostaje również bez znaczenia wobec wyboru miejsca rejestracji działalności gospodarczej. Problemy z egzekwowaniem wykonywania umów są też bezpośrednio związane z opóźnieniem płatności, co może prowadzić do utraty płynności finansowej, a w efekcie do upadłości przedsiębiorcy. Dlatego kraje borykające się z źle działającym systemem wymiaru sprawiedliwości poszukują **rozwiązań alternatywnych**, które zapewnią obywatelom bardziej efektywne dochodzenie roszczeń.

Parlament Europejski i Rada Europejska upatrują rozwiązania tego problemu m.in. poprzez stosowanie mediacji, stwierdzając, że „mediacja może stanowić oszczędną i szybką metodę pozasądowego rozwiązywania sporów cywilnych i handlowych dzięki możliwości dostosowania jej do indywidualnych potrzeb stron. Jest bardziej prawdopodobne, że ugody zawarte w drodze mediacji będą realizowane dobrowolnie i przyczynią się do utrzymania przyjaznych i wyważonych stosunków pomiędzy stronami. Tego rodzaju korzyści stają się jeszcze bardziej widoczne w sytuacjach obejmujących elementy transgraniczne”³.

¹ Global Competitiveness Report 2013-2014; World Economic Forum. <http://reports.weforum.org/the-global-competitiveness-report-2013-2014>.

² International Monetary Fund: “Judicial System Reform in Italy-A Key to Growth.” szacuje, że usprawnienie postępowania sądowego może zwiększyć średnio wielkość firm o ok. 8-12%. Za wielkością firm idzie zwiększenie zatrudnienia, wyższe przychody, a zatem większe wpływy z podatków i w efekcie wzrost gospodarczy. (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp1432.pdf>).

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. UE L z dnia 24 maja 2008 r.) - pkt. 6) preambuły.

Czas, aby także w Polsce dostrzeżono, że wprowadzenie mediacji do codziennej praktyki rozwiązywania sporów to sposób na:

- odciążenie wymiaru sprawiedliwości, a tym samym na oszczędności i możliwość lepszego wykorzystania zasobów wewnątrz wymiaru sprawiedliwości;
- zapobieganie bankructwom przedsiębiorców uwikłanych w wieloletnie procesy sądowe;
- poprawę konkurencyjności polskiej gospodarki przez uelastycznienie i usprawnienie oraz zapewnienie przewidywalności i transparentności systemu wymiaru sprawiedliwości;
- zapobieganie „emigracji jurysdykcyjnej” osób i przedsiębiorstw poszukujących lepszego wymiaru sprawiedliwości;
- stworzenie zapotrzebowania na zawód mediatora i poprzez to rozwój nowego segmentu rynku pracy.

Niedoceniona jeszcze w Polsce przewaga mediacji nad innymi metodami rozwiązywania sporów gospodarczych wyraża się w pięciu podstawowych aspektach:

1. CZAS - często kluczowy element w biznesie i mogący mieć znaczące konsekwencje ekonomiczne;
2. PIENIĄDZE - zablokowane w postępowaniu sądowym na poczet wpisu oraz jako koszt pełnomocników procesowych i koszt ekonomiczny czasu kadry zarządzającej;
3. PRZEWIDYWALNOŚĆ - którą nie sposób osiągnąć decydując się na drogę sądową;
4. WPŁYW NA ROZSTRZYGNIĘCIE - czynnik nieosiągalny w procesie oraz arbitrażu;
5. MOŻLIWOŚĆ DALSZEGO ZACHOWANIA RELACJI – wartość dodana, praktycznie nie do osiągnięcia w procesie czy arbitrażu.

Są to okoliczności bardzo istotne w prowadzeniu każdej działalności gospodarczej, a wpływ na ich regulowanie przez samych przedsiębiorców jest nie do przecenienia.

Oprócz tak ewidentnych korzyści gospodarczych, jakie może przynieść sprawny system alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów, warto dostrzec inne korzyści, nie tak oczywiste, ale równie cenne. W dobrze zorganizowanym wymiarze sprawiedliwości rozwiązywanie konfliktów powinno, w miarę możliwości, rozpoczynać się na najniższym poziomie instytucjonalizacji i formalizacji, a przejście na wyższy poziom powinno się zasadniczo dokonywać dopiero wtedy, gdy wyczerpano możliwości rozwiązania konfliktu na niższym poziomie⁴. Najważniejsze jest bowiem to, że mediacja leży w interesie społeczeństwa na poziomie makro, podobnie jak kwestia ochrony zdrowia, czy utrzymania transportu publicznego. Promowanie aktywnej postawy w dochodzeniu własnych praw, szeroko pojętej świadomości prawnej, kreowanie środowiska zaufania do drugiej strony obrotu gospodarczego oraz stwarzanie udogodnień w skutecznym dochodzeniu swoich praw, w długofalowej perspektywie, przyniesie niewymierne korzyści w postaci kształtowania silniejszego społeczeństwa obywatelskiego.

W związku z powyższym, bardzo pożądana jest podjęta właśnie inicjatywa ustawodawcza wspierająca polubowne metody rozwiązywania sporów, która zaktywizuje środowisko sędziowskie w zakresie pouczania stron o korzyściach związanych z mediacją, pośrednio zobliguje zastępców

---

⁴ L. Morawski „Główne problemy współczesnej filozofii prawa: prawo w toku przemian”, Warszawa 1999 r., str. 192.

procesowych do informowania o alternatywnych możliwościach rozwiązania sporu oraz stworzy ramy dla powstania grona wysoko wykwalifikowanych mediatorów. Równie istotne są zachęty finansowe przewidziane w projekcie ustawy, ale już w obecnym stanie prawnym efektywność mediacji jest nieporównywalnie wyższa:

- od postępowania sądowego - 13 razy szybsza i 5-krotnie tańsza;
- od postępowania arbitrażowego - 8 razy szybsza i 5-krotnie tańsza⁵.

2. Mediacja na tle innych sposobów rozwiązywania sporów

Mediacja jest najważniejszą spośród alternatywnych, czyli innych niż proces sądowy, metod rozwiązywania sporów (z ang. *alternative dispute resolution* – „ADR”), dla których wspólne jest:

- odejście od konfrontacji z przeciwnikiem;
- skupienie na rozwiązaniu konfliktu;
- udział bezstronnej osoby trzeciej nieuprawnionej do rozstrzygnięcia sporu;
- niski formalizm;
- wyższość faktycznego interesu stron nad kwestiami natury prawnej;
- bezpośredni udział uczestników sporu i ich konstruktywne współdziałanie.

Mediacja jest to postępowanie **dobrowolne, odformalizowane, pozasądowe i poufne**, gdzie skonfliktowane strony **przy udziale niezależnego i bezstronnego mediatora**, określają kwestie sporne i opracowują obopólnie satysfakcjonujące rozwiązanie. Te cechy konstytuują mediację i odróżniają ją od innych metod rozwiązywania konfliktów, jak np. arbitrażu czy postępowania sądowego.

Tabela nr 1 Podstawowe modele rozwiązywania i rozstrzygania sporów

Kryteria	Model			
	ugodowy		adjudykacyjny ⁶	
	negocjacje (kontraktowy)	mediacje (koncyliacyjny)	arbitraż	sąd
Udział osoby trzeciej	-	+	+	+
Strony decydują o tym, kto będzie osobą trzecią	nie dotyczy	+	+	-
Strony decydują o trybie i organizacji postępowania	+	+	+/-	-
Strony decydują o wyniku postępowania	+	+	-	-

⁵ Patrz tab. 4.

⁶ Zinstytucjonalizowany i sformalizowany model rozstrzygania sporów przez z góry ustaloną osobę, która działa według ściśle określonych procedur i wydaje decyzję o charakterze władczym.

Procedurę mediacyjną cechuje ponadto duża **elastyczność** przedmiotu przebiegu postępowania oraz do wyboru czasu, czy miejsca spotkań. Powoduje to nadanie temu postępowaniu bardziej nieformalnego charakteru.

Mediację charakteryzuje także **konstruktywne podejście do konfliktu**, czyli potraktowanie go jako problemu do rozwiązania. Nie jest ograniczona ramami pozwu i może pomóc rozwiązać faktyczną przyczynę sporu, której nierzadko strony nie są świadome, a nie tylko jego objaw zawarty w pozwie. Jest skoncentrowana na uregulowaniu relacji uczestników na przyszłość i zapewnieniu im dalszej bezkonfliktowej współpracy (wygrany – wygrany). W odróżnieniu od procesu sądowego, który rozpatruje sprawę retrospekcyjnie i dąży do ustalenia prawdy procesowej („jak było”), która często pogłębia już istniejący konflikt. Klasyczny proces sądowy skierowany jest bowiem przede wszystkim na to, aby stwierdzić kto naruszył normę prawa materialnego i na tej podstawie „skazać” go, a nie na to, aby ustalić rzeczywiste przyczyny konfliktu, usunąć je i doprowadzić do porozumienia stron⁷. Taki kontradictoryjny charakter postępowania sądowego i często zerojedynkowa struktura rozstrzygnięć (wygrany - przegrany), praktycznie uniemożliwia stronom dalsze utrzymanie relacji. I dlatego mediację wybierają strony, którym zależy na uniknięciu destabilizacji długofalowej współpracy przez relatywnie mały spór oraz tym, dla których ważne jest dalsze utrzymanie relacji.

Mediacja ceniona jest również z uwagi na **poufność**, jaką zapewnia stronom sporu. Jest to kwestia nie do przecenienia z punktu widzenia ochrony tajemnicy gospodarczej i dobrego imienia firmy, czy to w postępowaniu gospodarczym, czy w sporach pracowniczych. Starcie sądowe zwykle nie wpływa korzystnie na wizerunek i *rating* przedsiębiorstwa. A co dodatkowo istotne - strony nie mogą powoływać się w sądzie na propozycje kompromisu wysunięte podczas prowadzenia mediacji, a mediator nie może być także świadkiem w sprawie, w której prowadził mediację.

Niezaprzeczalnym czynnikiem przewagi mediacji nad negocjacjami prowadzonymi przez samych zainteresowanych lub ich pełnomocników, na które strony często decydują się licząc na polubowne załatwienie sporu, jest możliwość osobnych spotkań z mediatorem, czyli tzw. „**mediacja wahadłowa**”. Podczas takich spotkań mediator może wysłuchiwać stanowiska uczestników i badając granicę kompromisu jest w stanie sprowokować do wysunięcia propozycji, które inaczej nie padłyby w obawie przed okazaniem swojej słabości adwersarzowi. Pamiętać należy, że pozycja mediatora jest zawsze neutralna i działać on może tylko w granicach autoryzacji udzielonej przez uczestników.

Mediacja rozwiązuje także problemy z jurysdykcją, czego nie osiągniemy decydując się na postępowanie sądowe, czy na arbitraż.

Postępowanie mediacyjne może być zainicjowane przez jedną lub więcej stron sporu (tzw. **mediacja prywatna**), przed wniesieniem sprawy do sądu, jak i podczas już toczącego się procesu. Strony mogą także określić w łączącej je umowie, iż ewentualne spory z niej wynikłe będą w pierwszej kolejności rozwiązywane za pomocą mediacji (tzw. „**klauzula mediacyjna**”). Takie zapisy mogą być również multiplikowane i stosowane sekwencyjnie. Nie ma przeszkód, aby strony przewidziały w umowie, że w pierwszej kolejności będą korzystały z mediacji, a jeśli mimo podjęcia próby mediacyjnej spór nie zostanie rozwiązany, sięgną po inne rozwiązania polubowne, np. arbitraż.

---

⁷ L. Morawski „Główne ...”, s.177.

Do mediacji może strony postępowania skierować również sąd (**mediacja sądowa**)⁸. Jednak nawet wówczas strony mają prawo odmówić przystąpienia do niej. Zaś w przypadku podjęcia próby mediacyjnej uczestnicy nie mają obowiązku zawarcia ugody. Postępowanie mediacyjne na każdym etapie jest dobrowolne i nie zamyka jego uczestnikom drogi do dochodzenia swoich roszczeń w postępowaniu sądowym.

Porozumienie zawarte w drodze mediacji i zatwierdzone przez sąd ma moc prawną ugody sądowej i jest tytułem egzekucyjnym. Natomiast porozumienie mediacyjne nie przekazane do sądu ma charakter umowy cywilno-prawnej i dotrzymania jej warunków można dochodzić, jak każdej innej umowy.

Istotne także jest, że wszczęcie postępowania mediacyjnego przerywa bieg przedawnienia, czyli przedłuża termin dochodzenia roszczenia, jednocześnie nie zamykając stronom drogi sądowej.

Mediacja jest też doskonałym rozwiązaniem **w sporach transgranicznych**, szczególnie kiedy uczestnicy nie znają różnic proceduralnych, a oddając sprawę w ręce zagranicznych prawników obawiają się utraty wpływu na proces, korupcji wymiaru sprawiedliwości, faworyzowania rodzimych przedsiębiorstw, czy przewlekłego postępowania.

3. Bariery rozwoju mediacji w Polsce

Mimo, że głównym celem przyświecającym wprowadzeniu mediacji do polskiego systemu prawnego było odciążenie **wymiaru sprawiedliwości**, tam jednak należy upatrywać jednego z głównych źródeł oporu wobec mediacji. Przyczyn zaś tego stanu rzeczy jest co najmniej kilka. Po pierwsze sędziowie mają za mało informacji na temat mediacji i odpowiednich szkoleń⁹. Po drugie brak jest platformy współpracy między środowiskiem mediatorów a sędziów. Trzecią, ale najistotniejszą chyba kwestią jest, że sędziowie nie są w żaden sposób wewnątrzorganizacyjnie motywowani do przekazywania spraw do mediacji.

Ponadto paradoksalnie **niewydajność systemu prawnego** może być sama w sobie przeszkodą w jego usprawnianiu. Albowiem strony, które spodziewają się przegrania sporu sądowego nie są zainteresowane w jego szybkim rozstrzygnięciu, gdyż mają więcej korzyści z długotrwałego procesu.

Również część **środowiska prawniczego** nie zawsze jest przyjaźnie nastawiona do mediacji. Postępowanie mediacyjne jest bowiem dużo tańsze i wiele szybsze niż postępowanie sądowe i co do zasady nie wymaga udziału pełnomocników procesowych. Dla niektórych prawników bardziej opłacalne może być zatem postępowanie procesowe, które może trwać latami, niż rozwiązanie sprawy za pomocą mediacji w maksymalnie kilka tygodni. Mediacja jest postrzegana w tym kręgu przede wszystkim jako konkurencja, nie zaś jako jedna z możliwych form rozwiązania sporu klienta. Kluczowy przy tym jest fakt, że nie ma prawnego obowiązku poinformowania klientów o możliwości skorzystania z alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów. Do tego jeszcze dochodzi niski stopień świadomości prawnej społeczeństwa (o czym niżej), stąd też klienci prawników po prostu nie wiedzą, że mają jakąkolwiek alternatywę wobec sądu. Kolejną sprawą jest też brak rzetelnej wiedzy o

⁸ W obecnym stanie prawnym sąd może jeden raz skierować strony do mediacji. Projekt zmiany przepisów prawnych w tym zakresie zakłada zniesienie tego ograniczenia.

⁹ Patrz m.in. wyniki badań w raporcie „Diagnoza stanu stosowania mediacji oraz przyczyn zbyt niskiej w stosunku do oczekiwanej popularności mediacji” powstałym na zamówienie Ministerstwa Sprawiedliwości (2015).

mediacji wśród części prawników i mylenie jej z negocjacjami prowadzonymi przez pełnomocników na rzecz ich klientów przed skierowaniem sprawy na drogę sądową¹⁰. Dlatego tak ważne jest, aby prawnicy podejmując się roli mediatora pamiętali o zachowaniu neutralności i bezstronności. Kształcenie, podstawowe wartości przyświecające wykonywaniu zawodu oraz narzędzia i sposób pracy są zupełnie różne dla profesji mediatorów i prawników dlatego w interesie klientów jest to, aby czynni prawnicy potrafili oddzielać od siebie te dwie funkcje zawodowe.

Kwestią nie bez znaczenia jest również **sposób wynagradzania mediatorów sądowych**¹¹, który nie motywuje osób kompetentnych do zajmowania się tym zawodem.

Ważnym czynnikiem jest również **ustawodawstwo**. Ta forma rozwiązywania konfliktów jest przede wszystkim zbyt mało premiowana w naszym systemie prawnym. Przede wszystkim nie ma choćby obowiązku informowania stron o możliwości skorzystania z mediacji¹², ani przez prawników, ani przez sąd rozpoznający sprawę. Do tego sąd może skierować strony do mediacji tylko jednorazowo¹³.

Istotny jest ponadto **brak wymiernych – finansowych zachęt**, które skłaniałyby przedsiębiorców do podjęcia próby mediacyjnej. Obecnie jedynym takim ekonomicznym motywatorem jest zapis art. 79 ust. 1 pkt 2) lit. a Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych¹⁴, który stanowi zasadę, że jeżeli zawarto ugodę przed mediatorem w toku sprawy nastąpi zwrot powodowi $\frac{3}{4}$ uiszczonego wpisu. Jednak jak widać z przytoczonych poniżej statystyk, to rozwiązanie nie jest wystarczającym bodźcem finansowym.

Znaczącym czynnikiem wpływającym na niski stopień stosowania mediacji w Polsce jest także **niska świadomość prawna społeczeństwa**¹⁵. Badania wskazują, że wielu obywateli nie wie, że sądy są dwuinstancyjne (82% badanych), nie zna podstawowych zasad prawa, takich jak przedawnienie, żyrant, czy intercyza. Efektem tej niewiedzy często są problemy prawne, których rozwiązania Polacy szukają przede wszystkim „u znajomych” oraz w Internecie. Obawa przed dużymi kosztami sprawia, że rzadko korzysta się z profesjonalnej pomocy prawnej. Do tego sądy są postrzegane negatywnie i odbierane jako instytucje trudno dostępne dla zwykłego obywatela (48%). Niekorzystanie z pełnomocników procesowych i nieznanomość procedur prowadzi do przedkładania w sądzie stosów niepotrzebnych pism, co skutkuje przewlekłością postępowania i zwiększeniem kosztów

¹⁰ Roman Rewald Mediation in Europe: the most misunderstood method of alternative dispute resolution; http://www.weil.com/.../WWAR_Newsletter_Spring2014.p.

¹¹ Obecnie wynagrodzenia mediatora w postępowaniu mediacyjnym, do którego doszło na podstawie postanowienia sądu w sporach niemajątkowych wynosi 60 zł za pierwsze posiedzenie mediacyjne, a za każde następne posiedzenie- 25 zł. Jeśli postępowanie dotyczy praw majątkowych, wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu (nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 1.000 zł). Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz.U. 2005 nr 239 poz. 2018).

¹² Art. 10 k.p.c. wprowadza jedynie obowiązek dążenia sądu do ugodowego załatwienia sprawy w każdym stanie postępowania.

¹³ Art. 183⁸§2 k.p.c. (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.).

¹⁴ Tekst jedn. Dz.U. 2005, Nr 167, poz. 1398.

¹⁵ Niski poziom wiedzy o ADR przywołuje uzasadnienie do Projektu ustawy o wspieraniu polubownych metod rozwiązywania sporów: <http://konsultacje.gov.pl/node/3622>. O niskiej świadomości prawnej Polaków świadczą m.in. 1) badania przeprowadzone przez TNS OBOP w 2009 r. na zlecenie Krajowej Izby Radców Prawnych: <http://nawokandzie.ms.gov.pl/numer-8/pomoc-i-edukacja-prawna/przez-lekcje-prawa-do-swiadomych-obywateli.html> oraz 2) Raport Najwyższej Izby Kontroli z 2014 r. dotyczący praw konsumenta wskazujący ułomność organów państwa w połączeniu z brakiem świadomości prawnej Polaków: <http://www.prawnik.pl/wiadomosci/adwokaci/artykuly/807273,o-swiadomosci-prawnej-polakow-slow-kilka.html>

procesowych. Natomiast w środowisku sędziów ta nieporadność prawna odbierana jest czasami jako „pieniactwo”.

Niektórzy eksperci z systemu *common law* upatrują niskiej popularności mediacji w niektórych krajach Europy, w tym również w Polsce, w **niezrozumieniu idei mediacji**¹⁶. To niezrozumienie dotyczy zarówno obywateli, ale także prawników, czy ustawodawców (np. Włoch¹⁷).

Do tego wszystkiego należy jeszcze dodać **brak popularyzowania i promowania mediacji**. Wieloletnie istnienie (i systematyczne powiększanie składu) Społecznej Rady ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów i Konfliktów przy Ministrze Sprawiedliwości jak dotąd nie wiele w tym względzie zmieniło. Aktywność i skuteczność tej Rady jest znikoma i praktycznie zamyka się na kampanii zorganizowanej w latach 2011-2012 oraz już porzuconym pomysłem „Dnia Mediacji”, który i tak sprowadzał się jedynie do corocznego spotkania branżowego¹⁸. I mimo działań promujących mediację podejmowanych przez niektóre ośrodki mediacyjne (m.in. Centrum Mediacji i Arbitrażu Lewiatan¹⁹) nadal w społeczeństwie brak jest podstawowej wiedzy o mediacji. Zatem jeśli poważnie myśli się o stworzeniu z mediacji równoprawnego środka rozwiązywania sporów w Polsce, a nie jedynie umożliwieniu dalszego martwego istnienia takiej instytucji w systemie prawnym, celem nadrzędnym powinna stać się należyta jej promocja i edukacja polskiego społeczeństwa i przedsiębiorców w tym zakresie.

4. Mediacja w Polsce i w Europie

Mediacja cywilna w polskim systemie prawnym istnieje już od ponad dekady. W 2005 roku Polska wyprzedzając Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, stworzyła ramy prawne dla funkcjonowania mediacji²⁰. Od tego czasu pojawiło się wiele publikacji na ten temat, wydano kilka książek, powołano Radę ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości, a statystyki dotyczące mediacji są nadal bardzo niskie. Procentowy udział mediacji w sprawach gospodarczych nie wynosi nawet 1% wszystkich tych spraw²¹.

---

¹⁶ Roman Rewald Mediation in Europe: the most misunderstood method of alternative dispute resolution; http://www.weil.com/.../WWAR_Newsletter_Spring2014.p.

¹⁷ Patrz str. 13 niniejszego opracowania.

¹⁸ Rada ds. ADR została powołana na podstawie Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości nr 55/08/DNWO z dnia 1.08.2005 r.

¹⁹ Centrum Mediacji i Arbitrażu Lewiatan obok swojej pracy organicznej w zakresie rozwiązywania sporów organizuje (także przy współpracy z Ministerstwem Gospodarki) akcje i przedsięwzięcia, których celem nadrzędnym jest promocja i edukacja polskiego społeczeństwa i przedsiębiorców w temacie mediacji (<http://konfederacjalewiatan.pl/mediacje>)

²⁰ Ustawa z dnia 28.07.2005 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 172 poz. 1438.

²¹ Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej Departament Strategii i Deregulacji Ministerstwa Sprawiedliwości: <http://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/statystyki/statystyki-2013/>

Tabela nr 2

Zestawienie statystyk spraw wnoszonych w Polsce do sądów gospodarczych (sądy rejonowe i okręgowe), liczby spraw przekazywanych przez te sądy do mediacji oraz procentowego wzrostu spraw z zakresu skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznawania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki i kwot odszkodowań z tego tytułu²².

-	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Łączna ilość spraw w postępowaniu gospodarczym	1 025 000	1 295 000	1 444 000	1 600 000
Ilość spraw gospodarczych przekazanych do mediacji	848	1 429	2 354	2 812
Procentowy udział mediacji w sprawach gospodarczych	0,08 %	0,11 %	0,16 %	0,18 %
Procentowy wzrost liczby spraw gospodarczych o odszkodowanie z tytułu przewlekłości postępowania	-	39 %	21 %	41 %
Procentowy wzrost kwoty odszkodowań w sprawach gospodarczych zasądzonych z tytułu przewlekłości postępowania	-	47 %	30 %	14 %

Badania wielu niezależnych instytutów oraz organizacji wykazują²³, że efektywność mediacji jest nieporównywalnie wyższa od postępowania sądowego czy arbitrażowego, a mimo to **mediacja w sprawach gospodarczych w Polsce jest nadal marginalnym zjawiskiem.**

²² Zgodnie z ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznawania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843 z późn. zm.)

²³ a) Projekt badawczy Uniwersytetu Cornell - Prawidłowe rozwiązywanie sporów korporacyjnych: *The Appropriate Resolution of Corporate Disputes: A report on the Growing Use of ADR by U.S. Corporations*. <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/icrpubs/4>;

b) Studium Amerykańskiego Stowarzyszenia Arbitrażowego (American Arbitration Association) z 2003 r. i 2006 r. - *Dispute-Wise Business Management. Improving Economic and Non-Economic Outcomes in Managing Business Conflicts*, www.adr.org.

c) Zielona Księga Komisji Europejskiej o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów w prawie cywilnym i handlowym z 2002 r. *Commission of the European Communities Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law*, Brussels, 19.IV 2002, COM(2002) 196 final, oraz *Summary of responses to the green paper on alternative*.

d) Projekt zrealizowany w 2008 r. przez Oxford Institute of European and Comparative Law oraz Oxford Centre dla Socio-Legal-Studies, przy współpracy z European Justice Forum oraz European Company Lawyers Association (ECLA) *Civil Justice Systems in Europe: Implications for Choice of Forum and Choice of Contract Law*, [http://denning.law.ox.ac.uk/iecl/pdfs/Oxford%](http://denning.law.ox.ac.uk/iecl/pdfs/Oxford%20)

Tabela nr 3

Efektywność mediacji w porównaniu z postępowaniem sądowym i arbitrażem w Unii Europejskiej (2010 r.)²⁴.

Wartość przedmiotu sporu (WPS)	Postępowanie sądowe			Arbitraż			Mediacja		
	Czas	Koszt w EUR	Koszt jako % WPS	Czas	Koszt w EUR	Koszt jako % WPS	Czas	Koszt w EUR	Koszt jako % WPS
€ 200.000									
Austria	540	14.660	7,3	540	46.480	23,2	90	14.790	7,4
Belgia	525	16.000	8,0	630	19.500	9,8	45	7.000	3,5
Czechy	1280	21.004	10,5	289	20.950	10,5	75	7.667	3,8
Dania	380	46.600	23,3	250	66.000	33,0	45	7.000	3,5
Finlandia	800	17.046	8,5	713	30.546	15,3	368	17.000	8,5
Francja	330	20.500	10,3	345	28.000	14,0	60	10.000	5,0
Niemcy	246	9.854	4,9	200	21.788	10,9	45	7.000	3,5
Grecja	970	14.700	7,4	250	19.600	9,8	60	4.275	2,1
Włochy	2205	19.527	9,8	2935	65.400	32,7	47	17.000	8,5
Polska	540	47.000	23,5	352	51.000	25,5	42	10.000	5,0
Portugalia	450	11.428	5,7	480	20.161	10,1	90	3.050	1,5
Hiszpania	730	30.000	15,0	320	21.632	10,8	74	7.667	3,8
Szwecja	610	65.710	32,9	405	94.990	47,5	45	7.000	3,5
Anglia	333	51.536	25,8	357	66.661	33,3	85	37.011	18,5
Średnia	697	25.337	13,0	503	34.385	17,2	87	9.488	4,7

Średnia relacja kosztów postępowania sądowego w Polsce do wartości przedmiotu sporu to 23,5%, a do kosztów mediacji zaledwie 5%.

²⁴ The Cost of Non ADR – Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation (2010), http://www.adrcenter.com/jamsinternational/civiljustice/Survey_Data_Report.pdf.

Tabela nr 4

Porównanie efektywności postępowań na tle przedstawionych powyżej badań²⁵.

	Postępowanie sądowe	Arbitraż	Mediacja
Średnia długość postępowania dla wszystkich krajów Unii	697 dni	503 dni	87 dni
Średnie koszty postępowania dla wszystkich krajów Unii	25 337 EUR	34 385 EUR	9 488 EUR
Średnia długość postępowania dla Polski	540 dni	352 dni	42 dni
Średnie koszty postępowania dla Polski	47 000 EUR	51 000 EUR	10 000 EUR

Do czasu postępowania sądowego należy jeszcze doliczyć **przeciętny czas wykonania wyroku sądowego, który w Polsce wynosi 145 dni²⁶**. Natomiast przewaga mediacji przejawia się dobrowolnym wykonaniu ugody, gdyż uczestnicy są jej autorami, zatem mimo takiej możliwości, nie ma potrzeby odwoływania się do egzekucji.

Z analizy powyższych danych nasuwa się wnioski o następujących szacunkowych oszczędnościach w wyniku zastosowania mediacji dla rozwiązania w Polsce sporu o wartości 200.000 EUR (w porównaniu z procesem sądowym):

- możliwość skrócenia postępowania o ponad 600 dni (prawie dla lata);
- możliwość oszczędności ponad 35 000 EUR.

Mimo, iż systemy prawne państw europejskich często znacząco się od siebie różnią, to w kwestii mediacji generalnie wywodzą się z zasad wprowadzonych Dyrektywą²⁷. Jednakże niektóre jurysdykcje wprowadzają więcej udogodnień i zachęt dla rozwoju mediacji. Warto przyrzeć się zatem kilku rozwiązaniom z innych jurysdykcji europejskich, z których można czerpać wzorce.

W ostatnich latach największy wzrost mediacji w sprawach gospodarczych odnotowano we Francji, Holandii, Szwecji i w Niemczech²⁸. **Według szacunków w Niemczech około 80% postępowań**

²⁵ The Cost of Non ADR – Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation (2010), http://www.adrcenter.com/jamsinternational/civiljustice/Survey_Data_Report.pdf.

²⁶ Raport Doing Business 2015, www.doingbusiness.org/reports

²⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. UE L z dnia 24 maja 2008 r.)

²⁸ Dane z opracowania Linklaters „Commercial mediation – a comparative review, 2013.”

mediacyjnych kończy się zawarciem ugody²⁹. Natomiast statystyki **Holenderskiego Instytutu Mediacji** szacują, że w tym kraju jest ponad 50 tysięcy mediacji rocznie³⁰. Mediacja ma też ugruntowaną i ciągle rosnącą pozycję w angielskim systemie prawnym.

Godny uwagi jest przykładowo **pilotażowy program mediacji upadłościowych przeprowadzany obecnie przez amsterdamskie sądy**³¹. Ma on zbadać jak znacząco mediacja może przyspieszyć procedurę upadłościową i dzięki ograniczeniu kosztów postępowania zwiększyć masę upadłości przypadającą do podziału wśród wierzycieli. Warto przyjrzeć się rezultatom tego projektu także pod kątem ciekawej alternatywy dla polskich dłużników. Mediacja jest bowiem rozwiązaniem korzystnym zarówno dla wierzyciela, jak i dłużnika. Tylko dzięki temu postępowaniu mają oni wpływ na dogodne dla nich i akceptowalne przez drugą stronę ukształtowanie swoich praw i obowiązków z całym pakietem możliwości, począwszy od odroczenia terminu spłaty, rozłożenia na raty, czy chociażby ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia. Uгода mediacyjna po jej zatwierdzeniu przez sąd stanowi tytuł egzekucyjny z art. 777 § 1 k.p.c.³². Tytuł egzekucyjny można również nadać ugodzie zawartej w postępowaniu mediacyjnym zawierając ją w formie aktu notarialnego z klauzulą dobrowolnej egzekucji dłużnika. Taka forma dochodzenia roszczeń, jako skuteczna, ale szybsza, prostsza i tańsza alternatywa wobec sądu, mogłaby znaleźć szerokie zastosowanie przykładowo w sektorze bankowym.

Natomiast krajem obecnie najbardziej promującym mediację w Europie są Włochy. Włoska determinacja w tej kwestii nie jest naturalnym wynikiem ewolucji ich systemu prawnego, ale spowodowana została niewydolnością systemu sprawiedliwości. Świadczyć o tym może aktualnie 145 pozycja w rankingu 148 krajów, dotyczącym skuteczności systemu prawnego w rozwiązywaniu sporów³³. Ratunkiem na ten stan rzeczy ma być mediacja. Po uznaniu niekonstytucyjności dekretu nr 28/2010³⁴ dotyczącego obowiązkowej mediacji niektórych spraw cywilnych i gospodarczych, wprowadzono tam kolejny pilotażowy program zakładający obowiązkowe spotkanie mediacyjne³⁵. Kwestią do rozważenia jest - czy to jeszcze jest mediacja (w związku z ograniczeniem dobrowolności), czy już może włoski model polubownego rozwiązywania sporów.

5. Perspektywy rozwoju mediacji w Polsce

Kierując się przede wszystkim chęcią zmniejszenia obciążenia sądów pracą, upowszechnienia postępowania mediacyjnego, podniesienia prestiżu zawodu mediatora, podwyższenia wymogów dla mediatorów sądowych oraz stworzenia platformy współpracy mediatorów i sądów, Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości w dniu 9 lutego 2015 roku przedstawiło projekt ustawy o wspieraniu polubownych metod rozwiązywania sporów³⁶.

Analizując propozycję nowych przepisów można znaleźć wiele rozwiązań sprawdzonych w innych jurysdykcjach europejskich.

²⁹ Tamże, str. 17.

³⁰ Tamże, str. 29.

³¹ Tamże, str. 29.

³² Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.

³³ Global Competitiveness Report 2013-2014; World Economic Forum. <http://reports.weforum.org/the-global-competitiveness-report-2013-2014/>.

³⁴ Linklaters „Commercial mediation – a comparative review, 2013.” str. 23 i nast. oraz publikacja International Monetary Fund: “Judicial System Reform in Italy-A Key to Growth.”, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp1432.pdf>.

³⁵ Ma obowiązywać do 2017 r.

³⁶ <http://konsultacje.gov.pl/node/3562>.

Jednym z nich jest obowiązek poinformowania w pozwie czy strony podjęły próbę mediacji lub innej pozasądowej metody rozwiązania sporu oraz uzasadnienie przyczyn, które stały na przeszkodzie takiemu rozwiązaniu sporu³⁷. Jest to udany zabieg informujący strony o możliwości skorzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów bez formy nacisku na skorzystanie z nich. Zapis ten wpisuje się w wyrażoną w pkt 25 Preambuły do Dyrektywy Nr 2008/52/WE³⁸ powinność państwa członkowskiego zachęcania osób świadczących usługi prawne do informowania klientów o możliwości mediacji. Takie rozwiązanie obowiązuje także w prawie niemieckim, gdzie w zakresie objętym upoważnieniem ustawodawcy federalnego poszczególne landy mogą uzależnić dopuszczalność sądowego dochodzenia roszczeń od uprzedniego przeprowadzenia postępowania pojednawczego. Instytucja ta zakłada czasowe wyłączenie drogi sądowej, która otwiera się dopiero z chwilą zakończenia takiego postępowania³⁹.

Ustawodawca zamierza też znacznie zwiększyć zaangażowanie sądów i sędziów w popularyzowanie mediacji. Jedną z propozycji jest wprowadzenie powinności sędziego w zakresie oceny celowości skorzystania przez strony z mediacji. Rozwiązanie to ma skłonić sędziego do rozpoznania potencjału mediacyjnego sprawy. Zwiększenie roli sędziów w upowszechnianiu mediacji jest bardzo istotne. **Jednak dobrze byłoby, aby wraz z dodatkowymi obowiązkami dla sędziów, równoległe były organizowane profesjonalne szkolenia oraz późniejsze uwzględnienie liczby mediacji w arkuszu oceny pracy i indywidualnego planu rozwoju zawodowego sędziego.** Wymagałoby to zmiany Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 października 2013 r. w sprawie wzorów arkuszy oceny pracy i indywidualnego planu rozwoju zawodowego sędziego⁴⁰. Ponadto, jak słusznie podniesiono w założeniach do projektu ustawy, stosowne byłoby także wprowadzenie zmiany zasad prowadzenia statystyk dotyczących czasu trwania spraw cywilnych i niewliczanie czasu trwania mediacji, do czasu prowadzonego postępowania, aby czas związany z podjęciem czynności zmierzających do zainicjowania postępowania mediacyjnego oraz czas mediacji nie wpływały negatywnie na ocenę przewlekłości postępowania.

W projekcie ustawy pojawia się także pomysł wprowadzenia nowego rozwiązania polegającego na możliwości nakazania stronom udziału w spotkaniu informacyjnym dotyczącym mediacji i innych metod pozasądowego rozwiązywania sporów, przed wyznaczeniem pierwszego posiedzenia przeznaczonego na rozprawę. Wedle uzasadnienia zapis ten ma stanowić dodatkową zachętę do podjęcia mediacji. Pytanie tylko, czy **nałożenie obowiązku** uczestnictwa w spotkaniu informacyjnym jest do tego dobrą zachętą. Może to także prowadzić do przedłużenia całego postępowania w sytuacji, gdy stron w ogóle nie interesuje porozumienie. Alternatywą mogłoby być umożliwienie spotkania informacyjnego na zasadzie dobrowolnego uczestnictwa stron zainteresowanych ugodową formą rozwiązania sporu. Zapewnienie w spotkaniu informacyjnym udziału przedstawiciela sądu oraz mediatora wpisanego na listę danego sądu, przy zachowaniu równego dostępu do uczestnictwa w takich spotkaniach dla wszystkich mediatorów z listy i za jednakowym, zryczałtowanym wynagrodzeniem, stanowiłoby wentyl bezpieczeństwa dla zachowania dobrowolności skorzystania z alternatywnej formy rozwiązywania sporów. Spotkania takie, poza możliwością uzyskania bezpośredniej i rzetelnej informacji na temat mediacji oraz zwiększeniem

³⁷ Proponowane jest wprowadzenie dodatkowego warunku formalnego pozwu poprzez dodanie w art. 187 § 1 k.p.c. pkt 3.

³⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych.

³⁹ Ocena skutków regulacji – projekt ustawy o wspieraniu polubownych metod rozwiązywania sporów; <http://konsultacje.gov.pl/node/3622>.

⁴⁰ Dz. U. 2013 r. poz. 1481.

zaufania do instytucji mediacji, stanowiłyby platformę współpracy między sądem a środowiskiem mediatorów, której obecnie bardzo brakuje.

Co istotne, rozważane jest również wprowadzenie obowiązku sądu nakłaniania stron do mediacji w każdym stanie postępowania i obowiązku pouczenia o możliwości ugodowego załatwienia sporu, w szczególności w drodze mediacji. Ustawodawca mając na względzie niewątpliwe zalety mediacji, dostrzega tym samym potrzebę stworzenia dodatkowych bodźców unaoczniającym stronom korzyści z niej płynących. Mogą tu jednak nasunąć się obawy, czy sąd jako organ niezawisły i niezależny powinien w jakikolwiek sposób nakłaniać, czy wpływać na zmianę decyzji stron co do dalszego przebiegu postępowania. Wysoki autorytet sądu może bowiem powodować u niektórych poczucie obowiązku skorzystania z mediacji i skutkować niepotrzebnym przedłużeniem postępowania w sytuacji braku faktycznej chęci ugody. Nakłanianie zaś samo w sobie kłóci się z zasadą dobrowolności, która leży u podstaw mediacji. Ponadto w praktyce ciężko byłoby wyegzekwować od sędziów spełnienie obowiązku nakłaniania.

Pojawiła się także propozycja, że mediator może, na zgodny wniosek stron, zaproponować sposób rozwiązania sporu. Jest to zupełnie nowa koncepcja i odejście od podstawowej formuły mediacji, gdzie mediator jest osobą bezstronną, niezależną, zupełnie ze sporem niezwiązaną i niezainteresowaną w konkretnym rozstrzygnięciu.

Nowe przepisy planują dopuścić także możliwość skierowania stron do mediacji w postępowaniu nakazowym, po skutecznym wniesieniu zarzutów.

Pozytywnie należy ocenić również propozycję odwrócenia obecnej zasady, że to sąd wyznacza mediatora, a strony mają jedynie możliwość jego zmiany oraz objęcie poufnością mediacji wszystkich jej uczestników, gdyż dotychczas obowiązywała jedynie mediatora.

W celu ułatwienia i przyspieszenia postępowania, proponuje się ponadto:

- odwrócenie obecnej zasady i wprowadzenie automatycznego upoważnienia dla mediatora do zapoznania się z aktami, które jednak będzie mogło zostać wyłączone przez strony;
- aby sąd kierując sprawę do mediacji niezwłocznie przekazał mediatorowi dane adresowe stron i pełnomocników, w szczególności numery telefonu i adresy poczty elektronicznej.

Projekt ustawy zakłada też wprowadzenie „specjalizacji” mediatorów w zależności od wiedzy i praktyki w prowadzeniu mediacji w sprawach danego rodzaju. W tym miejscu ze środowiska mediacyjnego zauważalne są jednak obawy o neutralność mediatorów wyrażające się w tym, iż mediator w przeciwieństwie do arbitra czy biegłego, powinien specjalizować się głównie w sztuce kierowania mediacją i nie można od niego wymagać, aby miał zdanie w określonej sprawie, ale żeby pomógł stronom w znalezieniu rozwiązania konfliktu.

Pojawiła się także możliwość skorzystania z mediacji dla osób niezamożnych poprzez propozycję zaliczenia kosztów mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd do wydatków w rozumieniu ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, a tym samym możliwość zwolnienia od ponoszenia tych kosztów.

Natomiast wśród pojawiających się finansowych zachęt do skorzystania z mediacji należy wymienić przede wszystkim:

- zwolnienie od opłaty sądowej wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem w wyniku prowadzenia mediacji na podstawie umowy o mediację;
- zwrot całej opłaty sądowej, jeżeli zawarto ugode przed rozpoczęciem rozprawy;
- zwrot pozwanemu połowy uiszczonej opłaty od zarzutów w sprawie, która zakończyła się zawarciem ugody sądowe.

Ustawodawca zamierza też wprowadzić zachętę finansową dla pełnomocników procesowych. Proponuje się aby przy ustalaniu wysokości kosztów poniesionych przez stronę reprezentowaną przez profesjonalnego pełnomocnika sąd uwzględniał również czynności przez niego podjęte w celu polubownego rozwiązania sporu (także przed wniesieniem pozwu). Jednak niestety nadal nie jest to obowiązek informowania klientów o możliwości rozwiązania sporu za pomocą mediacji. Obowiązek taki przewiduje prawo angielskie, portugalskie i włoskie, przy czym w ostatnim przypadku jest to obowiązek pisemnej informacji. Również ustawodawstwo niemieckie zawiera taki nakaz. Wprowadza do tego także zachęty finansowe, jednak nie dla prawników, jak to proponuje polski ustawodawca, a dla stron postępowania - w postaci zredukowania albo odstąpienia od wpisu sądowego jeśli sprawa została rozwiązana za pomocą mediacji.

Przewiduje się również wprowadzenie regulacji pozwalającej na obciążenie kosztami procesu – niezależnie od wyniku sprawy – strony, która w sposób nieusprawiedliwiony odmówiła poddania się mediacji. Może to być przydatne narzędzie przeciw przeciąganiu postępowania sądowego przez stronę, dla której bardziej opłacalne jest oddalenie w czasie rozstrzygnięcia sporu.

Rozważa się ponadto różne udogodnienia w ramach prawa podatkowego poprzez umożliwienie rozliczenia faktury korygującej w zakresie korekty przychodu oraz kosztów uzyskania przychodów w bieżącym okresie rozliczeniowym. Uzasadnienie projektu ustawy argumentuje, że brak kłopotliwego i pracochłonnego korygowania zeznań podatkowych z lat poprzednich i zapłaty powstałych na skutek zaległości podatkowych wraz z odsetkami za zwłokę oraz brak konieczności zapłaty odsetek od zaliczek na podatek dochodowy, uprościć rozliczenia podatkowe przedsiębiorców (również tych, którzy będą korygować przychody i koszty uzyskania przychodu w wyniku zawartej ugody).

Projekt wprowadza ponadto instytucję koordynatora mediacji w strukturze sądów powszechnych. Może to stanowić szansę na rozpowszechnienie stosowania mediacji ze skierowania sądu poprzez stworzenie łącznika we współpracy między sędziami a mediatorami.

Postuluje się także zniesienie obowiązującej obecnie blokady w postaci jednorazowej możliwości skierowania do mediacji przez sąd oraz wydłużenia czasu mediacji z jednego do trzech miesięcy, jak w większości jurysdykcji europejskich. Dotychczasowa formuła zakłada, że sędzia tylko jeden raz może skierować strony do mediacji. Często jednak możliwość ugody pojawia się dopiero w późniejszej fazie postępowania, jednak wówczas sędzia pozbawiony jest możliwości skierowania stron do mediacji. Z kolei wydłużenie trwania mediacji wynika z konieczności urealnienia czasu potrzebnego do ugodowego załatwienia sprawy, który w Polsce wynosi przeciętnie 42 dni.

Pozytywnie należy ocenić wycofanie się ustawodawcy z wcześniej proponowanej możliwości żądania przez mediatora stanowisk stron na piśmie. Zapis ten był krokiem do usztywnienia i sformalizowania postępowania mediacyjnego, czyli *de facto* zaprzepaszczenia głównych zalet

mediacji. Natomiast nieprzychylnie należy się odnieść do zaniechania rozważanego w założeniach do projektu ustawy uznania kosztów związanych z zawarciem ugody i wynagrodzenia mediatora za koszt uzyskania przychodu oraz nie podjęcie próby nakazania pełnomocnikom procesowym informowania klientów o możliwości korzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów.

Dostrzegając w mediacji realną szansę na poprawę kondycji wymiaru sprawiedliwości Forum Obywatelskiego Rozwoju czynnie uczestniczyło w konsultacjach społecznych do założeń programowych do projektu omawianej ustawy oraz w konsultacjach samego projektu ustawy.

Ponadto, chcąc poznać zdanie sędziów warszawskich sądów w kwestii szansy na zwiększenie ilości postępowań mediacyjnych ze skierowania sądu, FOR przeprowadził badanie ankietowe. Z danych wynika, że poza zmianą mentalności stron, sędziowie upatrują szansy na zwiększenie ilości postępowań mediacyjnych ze skierowania sądu w następujących rozwiązaniach:

- wydłużeniu mediacji ze skierowania sądu (z jednego miesiąca na dłużej);
- zwolnieniu od kosztów mediacji na wzór zwolnienia od kosztów sądowych;
- stworzeniu sieci nieodpłatnych mediatorów;
- obligatoryjnym posiedzeniu koncyliacyjnym / mediacyjnym / wstępnym w niektórych sprawach.

Warto też na koniec zwrócić uwagę, że **instytucje państwowe poza inicjatywą ustawodawczą oraz różnymi formami promowania mediacji, mają szereg innych możliwości zwiększenia znaczenia mediacji w wymiarze sprawiedliwości**. Przykładowo poprzez:

- poddawanie własnych sporów cywilnych mediacji - tu rozważenia wymagałaby zmiana zasad dotyczących możliwości ugodowych Skarbu Państwa w świetle przepisów o dyscyplinie finansów publicznych;
- wprowadzenie rekomendacji dla spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz dla podmiotów nadzorowanych przez instytucje państwowe (np. Giełdę Papierów Wartościowych) rozwiązywania sporów w pierwszej kolejności w drodze mediacji.

Podsumowując, większość rozwiązań proponowanych w projekcie ustawy o wspieraniu polubownych metod rozwiązywania sporów należy ocenić bardzo pozytywnie. Mogą one bowiem pomóc w zwiększeniu liczby mediacji, a co najistotniejsze, poszerzyć wiedzę społeczeństwa o mediacji.

Dobrze, że rządzący dostrzegają w alternatywnych metodach rozwiązywania sporów, w tym w mediacji, szansę na poprawę działania polskiego wymiaru sprawiedliwości. Ważne jest także, aby nadzorować proces legislacyjny, gdyż mediacja jest tak wszechstronnym, pojemnym i elastycznym narzędziem rozwiązywania sporów, że może stanowić pokusę rozwiązania dzięki niej wszelkich problemów wymiaru sprawiedliwości, co nie jest oczywiście możliwe. Rozwój mediacji w Polsce może stanowić ważne dopełnienie reform sądownictwa, a ograniczenie obciążenia sądów częścią spraw rozwiązywanych w ramach metod alternatywnych mogłoby pozwolić na sprawniejsze załatwianie spraw, które w sądach pozostaną.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa.

Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym.

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyłożonego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, poprzyj nasze działania swoim darem pieniężnym. Twój dar umożliwia nam działalność oraz potwierdza słuszność i skuteczność naszego wysiłku. Każda darowizna jest dla nas ważna. Potrzebujemy zwłaszcza regularnego wsparcia. Zachęcamy do dokonywania nawet niewielkich, lecz regularnych wpłat.

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Anna Wąsowska
Mediator, Prawnik

* Stała mediatorka sądowa i prawniczka z wieloletnim doświadczeniem w prawie handlowym, gospodarczym, cywilnym i podatkowym. Doświadczenie zawodowe zdobyte w dużych firmach, w międzynarodowym środowisku oraz podczas prowadzenia prywatnej praktyki prawniczej i mediacyjnej.

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +48 22 628 85 11, +48 726 621 240
e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t/@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)